

ONTWIKKELING VAN DE LONEN

ving eind '40 nog geen f 19 in de week; eind '43 was dat ruim f 27 geworden. Het gemiddelde werkelijke weekloon van een ongeschoolde industrie-arbeider in de grote steden bedroeg toen ca. f 32,50.¹ Men moet bij al deze bedragen de (geringe) kinderbijslag optellen – voor de arbeiders als groep maakte deze weinig uit: arbeiders met kinderen hadden steeds grotere moeite om rond te komen dan kinderloze arbeiders. Trouwens, wat betekent hier 'rond te komen'? Wij herinneren er aan dat het Haagse onderzoek naar de uitgaven van acht-en-negentig gezinnen met een gemiddeld werkelijk weekinkomen van bijna f 42 aantoonde dat die gezinnen per week gemiddeld bijna f 7 méér uitgegeven hadden, hetzij door spaargeld op te nemen, hetzij door huisraad te verkopen. In die gezinnen kwam men dus tot een totaal aan wekelijkse uitgaven van f 49. De ongeschoolde industrie-arbeider ontving in de steden een werkelijk weekloon dat *een derde* minder was.

*

Wat was de strekking van de distributiemaatregelen? Toch geen andere dan te waarborgen dat, *van de goederenkant bezien*, een ieder het hem toekomend distributiepakket inderdaad bij de kleinhandel zou aantreffen. In dat opzicht kan men spreken van een duidelijk economisch beleid dat bij Hirschfeld en Louwes, en bij velen met hen, een sociale component had. Welnu, in het college van secretarissen-generaal is de sociale factor in engere zin in de eerste bezettingsperiode niet tot zijn recht gekomen: men heeft er eenvoudig niet voldoende op gelet dat de kosten van levensonderhoud zóveel sneller stegen dan de lonen dat spoedig een situatie ontstond waarin het grote bevolkingsgroepen *financieel* ten enenmale onmogelijk was, het wekelijkse distributiepakket aan te schaffen. Op het huishoudbudget bleven de huren gelijk², maar bijna alle overige posten stegen, en de prijzen voor levensmiddelen het snelst.

Gehele bevolkingsgroepen kwamen dus in nood te verkeren. Daarbij denken wij niet alleen aan de werklozen die eind '41 gemiddeld per week f 14 steun ontvingen³, aan de ca. tachtigduizend armlastige gezinnen en

¹ A.v., p. 255. ² Huurders waren tegen ontruiming beschermd krachtens een besluit dat Hooykaas (Justitie) en Frederiks in april '41 afgekondigd hadden. (VO 81/41, *Verordeningenblad*, 1941, p. 316-19). ³ Eind '40 waren er bijna 300 000 geregistreerde werklozen (van wie 59 000 in de werkverruiming geplaatst waren), eind '43 12 000 geregistreerde werklozen (bijna 6 000 in de werkverruiming).